

Prikaz slučajeva kršenja osnovnih ljudskih prava u Srbiji

17. januar - 30. januar 2025. godine

Sloboda izražavanja

Pretnje i pritisci na studente/kinje, prosvetare i druge zaposlene

Pored fizičkih napada koje predstavnici/e vlasti svojom retorikom opravdavaju i ohrabruju, koriste se i institucionalni mehanizmi u cilju sprečavanja daljeg širenja blokada i štrajkova i protesta građana/ki protiv korupcije. Jedna od metoda je zastrašivanje. Tako je studentkinju Fakulteta tehničkih nauka u Novom Sadu poznaničnik, koji je sada zaposlen u Bezbednosno-informativnoj agenciji, upozorio da ne dolazi na protest ispred ove ustanove kako ne bi bila legitimisana, odnosno privedena. Zbog facebook statusa u kojem poziva kolege na obustavu rada, priveden je radnik rudarskog basena Kolubara. Takođe zbog facebook komentara, policijski inspektori došli su na imanje jednog poljoprivrednika i ispitivali ga zbog navodnog "izazivanja opšte opasnosti". Upozorenje pred otkaz dobili su poverenik sindikata EPS "Nezavisnost" kao i jedan od vođa radnog tela "Jedinstvo Kolubara". Dvojica radnika su govorili na protestu zaposlenih u EPS-u i otvoreno su podržali studentske zahteve. Pritiscima su dominantno izloženi profesori/ke, nastavnici/ce i studenti/kinje. Pretnje inspekcijom koje su najavlјivali premijer u ostavci Miloš Vučević i ministarka obrazovanja Slavica Đukić Dejanović obistinile su se. Inspekcija je do sada obišla čak 83 škole, a protiv više desetina prosvetnih radnika/ca koji su u obustavi rada pokrenut je disciplinski postupak. Ministarka obrazovanja je takođe poslala i dopis školama u kojima se nalaže smanjivanje plate onima koji štajkuju. Prosvetare koji su dolazili na protest u Beogradu, policija je zaustavljala na putu i sprečavala ih da dođu čime im je direktno narušena sloboda kretanja i okupljanja, kao i zakonom garantovana prava vezana za štajk. U Sedmu beogradsku gimnaziju, u kojoj je nastava obustavljena, došlo je nekoliko ljudi koji su se predstavili kao zaposleni u Opštini Zvezdara i koji su saopštili da su došli da porazgovaraju sa direktorom o tome zašto u školi nema nastave. Ovo je očigledno još jedan pokušaj zastrašivanja nastavnika/ca u školama. U hol osnovne škole na Vidikovcu ušao je muškarac koji se predstavio kao roditelj i koji je počeo da preti nastavnicima/cama da će ih pobiti. Pretnje su stizale i na privatne telefone nastavnika/ca, a nastavnici/ce i studenti/kinje kontinuirano su meta tabloidne hajke. Pored medija, napadi i targetiranje dolaze i od strane funkcionera, pa je tako gradonačelnik Zaječara Boško Ničić na svom facebook profilu vređao i napadao studenta. Ipak, ovi pritisci i dalje nisu poljulali namere građana/ki da se bore protiv korupcije, i da traže odgovornost za smrt 15 ljudi u Novom Sadu.

Jelena Tanasković tužila KRIK

Jelena Tanasković, bivša ministarka poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i bivša v.d. generalne direktorke Akcionarskog društva "Infrastruktura železnice Srbije" osumnjičena u slučaju pada nadstrešnice u Novom Sadu, tužila je KRIK zbog povrede časti i ugleda i kršenja pretpostavke nevinosti i traži da joj se isplati milion dinara. Tanasković je tužila KRIK zbog teksta u kome novinari/ke otkrivaju da je njen bivši poslodavac protiv nje podneo krivičnu prijavu zbog sumnje na finansijski kriminal, a da je ta prijava odbačena posle izveštaja policijskog odeljenja koje je vodio Ninoslav Cmolić, suprug Tanaskovićkine prijateljice i ministarke Irene Vujović. Iz KRIK-a tvrde da Tanasković u tužbi navodi stvari koje nigde u tekstu nisu napisane. Ovo je 18. tužba po redu protiv ovog istraživačkog portala, a tako veliki broj tužbi sa karakteristikama SLAPP-a onemogućava rad redakcije i time sprečava slobodno, istraživačko novinarstvo.

Policija gurala novinarke

Dok su pripadnici interventne policije izbacivali opozicione političare iz Gradske kuće u Novom Sadu, izgurane su i novinarke. "Novinarku Radija 021 Draganu Pricu i koleginicu Kseniju Pavkov sa televizije N1 pripadnici policije su fizički vukli za ruke i ramena i gurali ih ka izlazu, uprkos tome što su se obe više puta legitimisale", saopštili su iz Nezavisnog društva novinara Vojvodine. Posao novinara je da izveštavaju o događajima sa lica mesta, a niko pa ni policija ne bi smela u tome da ih ometa.

Pretnje smrću redakciji

Redakciji portala Magločistač su putem društvenih mreža upućene pretnje smrću. Da bi se sačuvala bezbednost novinara i novinarki i omogućio njihov nesmetan rad neophodno je da nadležni organi reaguju u ovakvim situacijama i kazne počinioce, što se nažalost retko dešava.

Kamermanu zabranjen ulaz u Hram Sv. Save

Obezbeđenje Hrama Sv. Save zabranilo je kamermanu FoNet-a snimi večernju službu uoči školske slave. Sprečavanje medijskih radnika u obavljanju posla direktno ugrožava javni interes i pravo građana/ki na informisanje.

Ministar Mali oduzeo novinarki telefon

Nakon što je izviždan u jednom beogradskom restoranu, ministar finansija Siniša Mali je oteo telefon novinarki koja se zatekla na licu mesta i koja je želela da čuje njegov komentar na skandiranje gostiju ugostiteljskog objekta. Ovako bahato ponašanje najvišeg državnog funkcionera prema novinarki, pokazatelj je opšteg odnosa vlasti prema medijima i nedopustiv je čin nasilja koji se potom dalje širi u društvu.

Sloboda okupljanja

Napadi na studente

Još dve studentkinje teško su povređene u prethodnom periodu. Tokom studentske blokade na Novom Beogradu prilikom Generalnog štrajka 24. januara, ženska osoba kolima je naletela i udarila grupu redara. Jedna od studentkinja koja je bila redar tom prilikom udarila je glavom o ivičnjak i zadobila neurohirurške povrede glave, epiduralni hematom, prelom kosti lobanje i kontuziju mozga. Ovo je drugi ozbiljan slučaj povređivanja studentkinja u naletima kolima na učesnike/ce blokada. Devojci koja je vozila auto određen je pritvor do 30 dana. U Novom Sadu su u noći između 27. i 28. januara, napadnute dve grupe studenata, a jedna od studentkinja je sa teškim telesnim povredama završila u Kliničkom centru Vojvodine. Najpre su dva muškarca napala studenta i studentkinju koju su lepili nalepnice na kanti za otpatke koja se nalazi ispred prostorija Srpske napredne stranke. Tom prilikom iz kancelarija SNS-a izašla su dvojica muškaraca koji su fizički nasrnuli na studenta i studentkinju. Kada su studenti uspeali da se izvuku i krenu da beže, muškarci su izašli sa palicama i ušli u kola kojima su ih jurili po gradu. Ista dva muškarca su, uz pomoć još dvojice, potom napala drugu grupu studenata ispred jedne škole i tom prilikom su bejzbol palicama naneli lakše povrede jednom studentu, dok je studentkinja teže povređena. Muškarci su je udarali bejzbol palicama po glavi i nogama, dislocirana joj je vilica i ima povrede po čitavom telu. Sve se to desilo nakon obraćanja Aleksandra Vučića koji je deklarativno pozvao na dijalog i razgovor, dok svega par sati kasnije iz prostorija SNS-a izlaze nasilnici koji biju mlade ljude. Novosadska policija objavila je da je privela četvoricu muškaraca osumnjičenih za učešće u napadu. U roku od samo dve nedelje zabeleženi su i drugi nasilni napadi na studente/kinje u blokadama. Stariji muškarac nožem je krenuo na studenta Medicinskog fakulteta u Novom Sadu. Srećom, studenti su ga zaustavili te niko nije povređen. Mlađi muškarac crtao je uvredljive grafite sa srednjim prstom na zgradi Visoke škole elektrotehnike i računarstva u Beogradu i tom prilikom ugrizao portira i udario jednog studenta. Jedan muškarac je sa nožem u ruci cepao studentske transparente ispred Pravnog fakulteta u Beogradu. Dan kasnije drugi muškarac je fizički nasrnuo i na studenta Pravnog fakulteta u Novom Sadu. Na studente/kinje koji su prisustvovali obeležavanju Dana Svetog Save u prostorijama Matice Srpske u Novom Sadu i koji su želeli da pročitaju pesmu pred prisutnima, nasrnuli su muškarci u crnom za koje se pretpostavilo da su pripadnici obezbeđenja. Ipak, dan kasnije Predsedništvo Matice Srpske objavilo je da oni koji su izbacili studente i tom prilikom davili jednog studenta nisu obezbeđenje ove institucije. U režimskim medijima usledila je kampanja u kojoj su studenti predstavljeni kao oni koji “skrnave sveti dan” i šire “anti-srpstvo”, koja je deo već viđene nacionalističke i šovinističke propagande vladajućeg režima.

Incidenti na blokadama

Broj napada na učesnike/ce blokada svakodnevno se uvećava. Centar za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS) napravio je interaktivnu mapu radi lakšeg evidentiranja svih incidenata. Ipak, i pored svih napada na učesnike/ce blokada koji su se desili, Više javno tužilaštvo u Beogradu saopštilo je da se vodi samo pet krivičnih postupaka zbog krivičnih dela iz nadležnosti ovog tužilaštva izvršenih tokom studentskih blokada i protesta u prethodnom periodu. U prethodne dve nedelje zabeleženi su sledeći incidenti: vozač je pokušao da prođe kroz okupljene građane/ke ispred Pravnog fakulteta u Beogradu; ispred Pravnog fakulteta u Novom Sadu vozač je povredio penzionisanog novinara, a u istom gradu se četiri dana kasnije još jedan muškarac zeleto kolima na okupljene. Isto se desilo i u Beogradu na danu Generalnog štrajka, kada je muškarac pokušao da probije blokadu na Trošarini. Srećom niko nije teže povređen u ovim incidentima. U dva slučaja napadnuti su građani koji su pokušali da skinu transparente srednjeg prsta koji su odgovor Srpske napredne stranke na transparente krvave ruke koje koriste građani/ke koji protestuju. Ove vulgarne plakate SNS-a, pokušali su da skinu aktivisti sa lokacija na Plavom mostu i na Mostarskoj petlji, a tom prilikom su ih napali muškarci koji su čuvali nepristojan SNS transparent. Ipak, tu nije bio kraj pritisaka na aktiviste. Nakon što su aktivisti skinuli nepristojan transparent sa Mostarske petlje, saobraćajna policija ih je zaustavila i tom prilikom im privremeno oduzela vozilo. Nažalost, najtužniji incident desio se u Novom Sadu tokom trajanja protestnog Generalnog štrajka 24. januara. Prilikom prolaska vozila hitne pomoći, vozač je pregazio gradskog psa Donu koja je nakon toga uginula.

Napadi na đake na blokadama

Ni srednjoškolci/ke koji učestvuju u petanestominutnim komemorativnim blokadama nisu bili pošteđeni fizičkih napada. Naime, na Novom Beogradu, muškarac je iskočio kroz prozor svog stana i najpre motkom, a potom i nožem krenuo na đake i profesore/ke Grafičko medijske škole. MUP je kasije tog dana objavio da je muškarac uhapšen. U toku blokade ulice na uglu Ustaničke i Grčića Milenka na đake Osme beogradske gimnazije naleteo je automobil. Vozač je potom izašao iz automobila, opsovao učenike i snimatelja N1. Muškarac je takođe kasnije priveden. Ipak, oba ova čina ukazuju na to koliko su predstavnici/e vlasti u svojim javnim nastupima, i uz pomoć pro-režimskih medija, normalizovali nasilje prema onima koji protestuju i time direktno ugrozili bezbednost i najmlađih učesnika/ca blokada.

Sloboda udruživanja

Napadnut aktivista

Aktivista pokreta Bravo, Zoran Đurković, napadnut je u Kuli od strane nekoliko napadača i tom prilikom je zadobio teške telesne povrede. Napadnut je dok je lepio plakate protiv nasilja. Nekažnjivost sličnih napada u prošlosti ne budi nadu u to da će ovaj slučaj biti rešen. Građanski aktivisti i aktivistkinje ozbiljno su ugroženi u Srbiji, a njihovu bezbednost niko ne štiti.

Proterivanje stranih državljana/ki

Čak 13 učesnika/ca pripadnika/ca nevladinih organizacija, koji su učestvovali na radionici Erste Stiftunga održanoj u Beogradu, privedeni su u kasnim večernjim satima od strane policajaca u civilu 21. januara. Oni su odvedeni u policiju, ispitivani su do ranih jutarnjih časova, a potom im je uručen dokument na ćirilici koji učesnici nisu razumeli a koji su morali da potpišu. Tako je 13 državljana/ki iz Hrvatske, Slovenije, Severne Makedonije, Albanije, Rumunije, Češke, Slovačke, Moldavije i Austrije proglašeno “bezbednosnim rizikom po Srbiju” i izrečena im je zabrana ulaska u zemlju u trajanju od godinu dana. Zagreb je uputio protestnu notu Srbiji zbog deportacije hrvatskih državljanke, a Albanija i Rumunija su od nadležnih u Srbiji tražili objašnjenje za proterivanje njihovih državljana. U saopštenju grupe nevladinih organizacija iz Srbije navodi se da: “Kukavički, protivzakoniti i podli tretman kolega iz civilnog sektora iz zemalja u našem susedstvu opasan je pokušaj jačanja narativa o stranim agentima, plaćenicima i tajnim službama čija je namera zastrašivanje građana i građanki Srbije.” Do proterivanja dolazi u trenutku kada vlast pokušava da legitimne studentske proteste predstavi kao pokušaj mešanja stranog faktora u unutrašnja pitanja u zemlji, a ovakav narativ deo je šireg višedecenijskog predstavljanja civilnog sektora kao neprijatelja. Ono je takođe nastavak pritisaka koje tajne službe u zemlji sprovode prema domaćim i regionalnim aktivistima.